

Oqaasiliortut ataatsimiinnerannit imaqarniliaq

Sumiiffik:	Ilimmarfimmi ini nr. 7
Ulloq:	14.06.2017
Nalunaaqutaq:	10:00 - 15:00
Peqataasut:	Mette L. Lyberth, Mariia Simonsen aamma Niels-Henrik Lyng
Peqataanngitsut:	Juaaka Lyberth aamma Jens Danielsen
Oqaasileriffimmit peqataasut:	Katti Frederiksen aamma Camilla Kleemann-Andersen (tamarmik ullup qeqqata tungaanut)
Allatsi:	Minik Jeremiassen
Ataatsimiinnerup normua:	4

Oqaluuserisat

1. Oqaluuserisassat akuerineqarnerat
2. Kingullermik ataatsimiinnermit imaqarniliap akuerineqarnera
3. Atertut qinnutigineqartut
 - a. Storch
 - b. Iddimangiiu
4. Oqaasileriffimmit ilisimatitsissutit
5. Oqaasersiat taarserlugit oqaasiliorneq:
 - a. Blotter
 - b. Nunatta Atuagaateqarfianit taaguutit
 - c. Navianassutsimut ilisarnaatit
 - d. Kompetence aamma færdighed
 - e. RAL-imi atorfiit taaguutaat
 - f. Eqqartuussivimmit taaguutit
 - g. Mistænkt aamma sigtet
6. Taasariaqartut allat
 - a. Ataatsimeeqqinnissamut ulluliineq
 - b. Killiffimmik ilisimatitsineq (Oqaasersiat taarserlugit oqaasiliorneq)
 - c. Ilaasortanit taasariaqartut allat
 - d. Oqaasiliortut akuerisimasaat (oversigt) (Oqaasiliortut allattaannit ilisimatitsissut)

Imaqarniliaq

1. Oqaluuserisassat akuerineqarnerat:

Oqaluuserisassat akuerineqarput.

2. Kingullermik ataatsimiinnermit imaqarniliap akuerineqarnera:

Aprilip 28-anni 2017 ataatsimiinnermit imaqarniliaq akuerineqarpoq.

3. Atertut qinnutigineqartut:

a. Storch:

Kirkeministeriep atertut qinnutigineqartoq Storch itigartitsissutigisimmamagu Oqaasiliortut akuerseqqusillutik innersuussisimapput. Storchip kinguliaqummit aallaaveqartup atertut Nunatsinni atugaareersimanera Oqaasiliortut innersuussinerminni tunngavigisimavaat. Pissuseqatai allat atertut akuerisatut atugaasut makkuupput: Mutsi (Motzfeldtimit), Miilu (Møllerit), Olsen il. il. Ataatsimiinnermi ilisimatitsissutigineqarpoq Storch Kirkeministeriemit atertut akuerineqarsimasoq.

b. Iddimangiiu:

Kalaallit allattaasianni (alfabetianni?) d ilaangimmat atertut qinnutigineqartoq akuerineqanngilaq.

Atertut qinnuteqartoq Tunumeersuuvoq. Qinnuteqartup Iddimangiiumik atsiortarnini atsiaaffimilu aqqata taama allanneqartarnera tunngavigalugit atermi d-talerlugu allanneqartarnissaanik qinnuteqarpoq.

Siornatigut Iddimangiiu qinnutigineqartareerpoq kalaallilli allattaasianni naqinneq d ilaangimmat akuersissutigineqartarsimanani. Kalaallit allattaasiat malillugu taama nipilinni tti- d-tut nipilerlugu taaneqartartoq (tassa -ts-imiit allaanerusumik nipeqartoq) kalaallit aqqini atorineqartarpoq, soorlu Mittivarnianna.

Atertut akuerisani d-mik ilallit takornartaanngillat, soorlu Dania (Danielimit) aamma Bendo (Benediktemit). Tamakkuli qinnutigineqartumit (Iddimangiiumit) allaanerusutaat tassaavoq Danmarkimit nunanilluunniit allanit allaaveqartuunerat, taamaattumillu qallunaat allamiulluunniit allattaasianni d-p ilaanera tunngavigineqartarpoq.

Kalaallit Nunaanni allattaaseq ataatsimoorusseq ataasiinnaavoq sumiorpaluutillu immikkut allattaasilersugaanatik, taamaattumillu naqinnerup d-p kalaallit allattaasiannut tunngavilersorluugaanngitsumik ilanngutitissallugu Oqaasiliortunit pissusissamisunningsutut isigineqarpoq.

Oqaasiliortut allattaata Oqaasileriffiup arkiviani pappialanik torersaanermini landsrådip oqaatsinut allattaatsimullu udvalgiata 1971-imi decembarip qaammataani imaqarniliarisimasaat, tassa allattaatsip 1973-imi atuutilernera sioqqutitsiarlugu allagaasimasut, naammattoorsimavai. Allakkani taakkunani naqinnerit d aamma b aterni atorineqarsinnaasutut allanneqarsimagaluartut kalaallit aqqi pineqarnersut nalunarpoq. Ajoraluartumillu allakkat taakku akuerisaanersut

imaqarniliaannaasimanersulluunniit aamma nalunarpoq, allaattaatsillu 1973-imi atuutilersinneqarnerani nalunaarutini ilanngunneqarsimanatik.

Taamani landsrådip oqaatsinut allattaatsimullu udvalgiani ilaasortaasut tamarmik qimagutereernikuupput ilisimannittutuaasinnaasorlu tassaavoq Robert Petersen. Oqaasiliortut allattaata Roba sianerfigalugu allakkanut taakkununga tunngatillugu ilisimasaqarnersoq eqqaamasaqarnerlorluunniit paasiniassavaa. Roba taamani udvalgimut ilaasortaannikkaluarluni ilisimasaqarnissaa ilimanarpoq.

Oqaasiliortut sumiorpaluutit allaasiinik misissuisussanik suleqatigiinnik pilersitsisinnanertik tunngavigalugu suleqatigiinnik sumiorpaluutit immikkut malittarisassalimmik allaaseqalernissaannut misissuisussanik pilersitsissapput. Misissuisussat allattaatsip atorneqartup sumiorpaluutinit, Tunumiutuunit Avannersuarmituunillu, tamakkiisumik atorneqarsinnaanerani misissuisapput, ilaatigut nipit d-mik t-milluunniit allanneqarsinnaanerinit tunngasunik misissuisallutik. Tassa naatumik oqaatigalugu Tunumiut Avannersuarmituunillu immikkut allaaseqarsinnaanerannik misissuisoqassaaq.

Ilanngussaq "Sumiorpaluutit malillugit allattarnissamik malittarisassiornissaa" takuuk.

Atsersuineri innersuussutit Inuit Aqqinik Akuersisartut 2016-imi decembarip 16-anni akuerisaat ataatsimiinnermi aamma eqqartullatsiarneqarput. Oqaasiliortut innersuussutini nutartigassaqarsorigamik ataatsimeeqqinnissami eqqartuissallutik aalajangerput. Mettep aternik akuersineri tunngavigineqartarsimasut skemanngorlugit takussusiarineqarnissaat kissaatigaa, ataatsimiinnermilu assersuutigineqartoq imaappoq:

Allaatsimi malittarisassat	Oqaluttuarisaanikkut kulturikkullu ileqqut	Oqaasersiani malittarisassat	Kalaalinnorsakkat
----------------------------	--	------------------------------	-------------------

4. Oqaasileriffimmit ilisimatitsissutit:

Oqaasileriffiup pisortaa Katti Frederiksen pisarneq malillugu Oqaasiliortut ataatsimiinnissaat sioqqullugu ilisimatitsissutinik nassiussivoq. Ilanngussani "Oqaasileriffimmit paasissutissat" takuuk.

Ilisimatitsissutinut tunngatillugu Oqaasiliortut oqaatigisaat imaapput:

- Oqaatsit akuerisat pillugit:

Oqaasileriffiup nittartagaata nutarsarneqarsimanera Oqaasiliortullu akuerisaasa nittartakkami ujarneqarsinnaalernerat Oqaasileriffimmit ilisimatitsissutigineqassaaq.

- Inatsisartut ataatsimiititaliaannik naapeqateqarusunneq pillugu:

Naalakkersuisoqarfimmit Oqaasileriffik ilisimatinneqarpoq Oqaasileriffik, Oqaasiliortut Nunat Aqqinik Aalajangiisartulluunniit toqqaannartumik Inatsisartut ataatsimiititaliaannik

ataatsimeeqateqarumallutik qinnuteqaqqusaanngitsut. Tamanna Naalakkersuisoqarfiup tungaanniit sakkortuumik qisuariarfigineqarsimavoq, erseqqissaassutigineqarsimallunilu saaffiginnissutit suugaluartulluunniit tamarmik Kultureqarnermut Naalakkersuisoqarfimmut taamaallaat aqqutissareqqusaasut aqqutigalugit anngunneqartassasut. Inatsisartut ataatsimiititaliaat ataatsimeeqatigalugit naapikkusukkaanni, tamanna aatsaat Naalakkersuisumut qinnutigeqqaarlugu akuerippagu pisinnaavoq.

- Oqaatsinik kiffartuussiviup pilersinneqarnissaanut:

Januaarip aallaqqaataani 2018-imi Oqaasileriffimmi oqaatsinik pikkorissaasartussamik atorfinittoqassaaq, suliaasaqarfiullu pilersinneqarneranut 500.000 kr.-nik aningaasaliisoqassalluni. 500.000 koruunit akissarsianuinnangajak atussammata Oqaasiliortut 500.000 koruuninik aningaasaliinissaq piviusorsiortuusorinngilaat.

Oqaasiliortut pillugit inatsisissap Inatsisartunit aappassaanerluni akuerineqarnerata kingorna Oqaasileriffimmi suliaasaqarfiit nutaat pilersinneqarnissaat piviusunngortussanngorunarmat inuttalertariaqartut ataatsimiinnermi eqqartorneqarputtaaq.

Oqaasileriffimmiit inuttalertariaqartut taakkartorneqartut tassaapput: retskrivningsordbogilerisoq, ordbogilerisoq kiisalu oqaasiliornermut tunngasunik suliaqartoq (afløsningsord).

Ajoraluartumik inatsisissaq akuerineqaraluarpuunniit aningaasanik kinguneqartussaannngimmat suliaasaqarfiit assigiinngitsut, soorlu Oqaasiliortunik sullissinerup pitsaassusaa appariassaaq.

Oqaasiliortut inatsisissaata tusarniaassutigineqarnerani ilaatigut tamakku Inatsisartunut allaganngorlugit anngunneqarnikuupput.

5. Oqaasersiat taarserlugit oqaasiliorneq:

a. Blotter:

MIO-mi taaguutit saaffiginnissutaqqaarmatali taaguutit ataasiakkaarlugit eqqartorneqarlutillu aalajangersaaffigineqarsimapput, maannamullu blotter nalornissutaajuarsimasoq kalaallisut ima taaguuserneqarpoq: kinguaassiuutiminik nittaassisartoq.

MIO-miit "imminut nittarsaattartoq" siunnersuutigineqarsimagaluartoq Den Danske Ordbogi malillugu blotterimut nassuiaataasimasumut taaguut matussusiinngimmat akuerineqanngilaq.

b. Nunatta Atuagaateqarfianit taaguutit:

Nunatta Atuagaateqarfianit taaguutit 2016-imi saaffiginnissutaasimasut ima aalajangersaaffigineqarput:

naturgeografi: sumiiffinni pinngortitalerineq

personlighedsudvikling: inuttut ineriartorneq

fysisk aktivitet: timi aalatillugu sammisaqarneq

pædagogisk arbejde: perorsaanermik suliaqarneq; pamersaanermik suliaqarneq (Oqaasiliortut oqaaseqaataat: pamersaaneq Avangersuar-meersuusoq maluginiarneqassaaq)

rodløshed: inuunermi toqqammavissaaleqineq

samsundskritik: inuiaqatigiinni pissutsinik isornartorsiuneq

samsundsskilddring: inuiaqatigiit pillugit saqqummiussaqaarneq (Oqaasiliortut oqaaseqaataat:

isiginnaagassiornikkut: assilialiornikkut, allaaserinninnikkut assigisaatigulluunniit

saqqummiussineq)

anbragte børn: meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut

anbragte unge: inuusuttuaqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut

beskæftigelsespolitik: suliffissaqartitsiniarnermi politikki

busselskab: busiutiqatigiiffik

efterværn.: inuusuttuaqqat sullinneqarsimasut namminersulernissaannut ikorfartuineq

generationsmodsætning: kinguaariit immikkoorutaat

grønlandsk malerkunst: kalaallit qalipagaat

jobskabelse: suliffissanik pilersitsineq

jubilæumsskrift: nalliuttorsiornermut atatillugu atuakkiaq; nalliuttorsiornermut atatillugu allakkiaq

kolonisering: nunasiaateqalerneq

kultursammenstød: kulturit aporaannerat

politisk udvikling: politikikkut ineriartorneq

seksuelt overførte sygdomme: nappaatit kinguaassiuutitigut tuniluuttartut

ungdomsforsorg: inuusuttunik isumaginninneq

c. Navianassutsimut ilisarnaatit:

2016-imi decembarip qaammataani navianassutsimut ilisarnaatit qallunaatut oqaasertaat allannguuteqarsimammata Ilinniuserfimmiit Oqaasiliortunut saaffiginnissutigineqarput. Taaguutit aalajangersaaffigineqartut imaapput:

faresymbol: navianassutsimut ilisarnaat

sundhedsfare: peqqissutsimut navianarteq

ætsende: neriuisarteq

brandfarlig: ikuallajasoq

miljøfare: avatangiisinut navianarteq

kronisk sundhedsfare: katsorsarneqarsinnaanngitsumik ajoqusiisinnaasoq

brandnærende: ikummarissaat

akut giftig: toqunarteq

gasser under tryk: gassi naqitsinikkut immiussa

eksplosiv: qaarsinnaasoq

d. Competence aamma færdighed:

Perorsaanermik Ilinniarfiup saaffiginninneratigut taaguutit Oqaasiliortunut

ingerlateqqinneqarsimasut ima aalajangersaaffigineqarput:

kompetence: piginnaasaq

færdighed: pisinnaasaq

kompetencemål: piginnaasaqalernissamut anguniagaq (piginnaasassatut anguniagaq?)

færdighedsmål: pisinnaasassatut anguniakkat

e. RAL-imi atorfiit taaguutaat:

Royal Arctic Linep atorfiit taaguutaannik akuerseqqusillutik Oqaasiliortunut saaffiginnipput.
 Oqaasiliortuniillu akuerineqartut imaapput:
 Chief Executive Officer (CEO): Pisortaaneq
 Vice President: Pisortaanerup tullia
 Senior President: Immikkoortortami pisortaq
 Director: Ingerlatsivimmi pisortaq
 General Manager: Immikkoortoqarfimmi pisortaq
 Manager: Immikkoortoqarfimmi aqutsisoq
 Senior Supervisor: Suleqatigiinni aqutsisoq
 Supervisor: Suliamik aqutsisoq
 Assistent: Allaffimmiu

f. Eqqartuussivimmi taaguutit:

Taaguutit taakku Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivinniit ordbogimut ileqqullugit Ilinniuserfimmuut saaffiginnissutaasimagaluartut Oqaasileriffimmuut ingerlateqqinneqarsimapput. Pisortaqarfiillu atsersorneqartarnerinut Oqaasiliortut siunnersuisinnaatitaarnertik tunngavigalugu erseqqissarpaat Eqqartuussivimmi taaguutit Katersani assigiinngitsunik nalunaarsorneqarsimammata Oqaasileriffimmiit Oqaasiliortunut akuereqqullugit inassutigineqarsimapput. Akuerineqartullu imaapput:

Grønlands Domstole: Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiviit
 højesteret: eqqartuussiviit qullersaat
 Grønlands Landsret: Nunatta Eqqartuussisuuneqarfia
 Landsdommeren i Grønland: Kalaallit Nunaanni Eqqartuussisuuneq
 Retten i Grønland: Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivik
 Dommeren ved Retten i Grønland: Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivimmi Eqqartuussisoq
 Kredsretter: Najukkani Eqqartuussiviit (ataasersiutinngorlugu: Najukkami Eqqartuussivik)
 Kredsdommer: Eqqartuussisoq
 Bitingsted: Eqqartuussisarfik
 Anstalt: Inissiisarfik
 Detention: Isertitsivik
 Anstalt for Domsfælde: Pineqaatissinneqarsimasunut Inissiisarfik

Eqqartuussisoqarfiit kommunit malillugit sisamanut immikkoortitigaasut massakkut ima taaguuteqarput Eqqartuussisoqarfik Kujalleq, Eqqartuussisoqarfik Sermersooq, Eqqartuussisoqarfik Qeqqata aamma Eqqartuussisoqarfik Qaasuitsoq. Allamoorut "Eqqartuussisoqarfik Qeqqata"-mi pissusissamisoortuunngitsunik atorneqarmat Oqaasiliortut taaguutissaqqissunik ima siunnersuuteqarput:

Massakkut taaguutaa	Qallunaatut taaguutissatut siunnersuut	Kalaallisut taaguutissatut siunnersuut
Eqqartuussisoqarfik Kujalleq Kujalleq Kredsret	Kujalleq Kredsret	Kujalliup Eqqartuussivia

	Kredsretten i Kujalleq	Kujallermi Eqqartuussivik
Eqqartuussisoqarfik Sermersooq Sermersooq Kredsret	Sermersooq Kredsret	Sermersuup Eqqartuussivia
	Kredsretten i Sermersooq	Sermersuumi Eqqartuussivik
Eqqartuussisoqarfik Qeqqata Qeqqata Kredsret	Qeqqa Kredsret	Qeqqata Eqqartuussivia
	Kredsretten i Qeqqa	Qeqqani Eqqartuussivik
Eqqartuussisoqarfik Qaasuitsoq Qaasuitsup Kredsret	Qaasuitsoq Kredsret	Qaasuitsup Eqqartuussivia
	Kredsretten i Qaasuitsoq	Qaasuitsumi Eqqartuussivik

Oqaasiliortut oqaaseqaataat: Oqaaseq "qeqqata" allamoorutaammat qallunaatuuani taasiinnarniutinngorlugu ima atorneqartassaaq "Qeqqa Kredsret" imaluunniit "Kredsretten i Qeqqa", uku pinnagit: "Qeqqata Kredsret" aamma ""Kredsretten i Qeqqata". Maannakkut taaguutaasunut aamma atuutissaaq.

g. Mistænkt aamma sigtet:

Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivinniit taaguutit pineqartut immikkoortillugit taaguuserneqarnissaat kissaatigineqarput Oqaasiliortut ima aalajangersaapput:

mistænkt: pasisaq

sigtet: pissutissalimmik pasisaq

6. Taasariaqartut allat:

a. Ataatsimeeqqinnissamut ulluliineq:

Ataatsimeeqqinnissaaq ullut uku arlaanni pissaaq:

Ataasinngorneq septembarip 11-anni 2017

Marlunngorneq septembarip 12-anni 2017

Sisamannorneq septembarip 14-anni 2017

Tallimannorneq septembarip 15-anni 2017

b. Killiffimmik ilisimatitsineq (Oqaasiersiat taarserlugit oqaasiliorneq):

Oqaasiliortut allattaata pisarnini malillugu Oqaasiliortunut saaffiginnissutigineqarsimasut pappialanngorlugit ilisimatitsissutigai.

c. Ilaasortanit taasariaqartut allat:

2009-mi oqaatsinut akuerisanut Oqaasiliortut ima allannguutissaaqarput:

naturvidenskabelig faggruppe: Pinngortitamik immikkut ilisimasallit

Polarlandene: Nunat Issittumiittut

Sydpolarlandene: Nunat Sikuiuitsumiittut

Uku atorunnaassapput:

naturvidenskabelig faggruppe: pinngortitami ilisimasassat

Polarlandene: Sikuiuitsoq Avannarleq Kujallerlu

Sydpolarlandene: Sikuiuitsoq Kujallermi Nunat

Ilanngullugu 2009-mi akuerisaniittoq una peerneqassasoq Oqaasiliortut oqaatigaat:

sorte (folk): qernertormiut

d. Oqaasiliortut akuerisimasaat (oversigt):

Oqaasiliortut akuerisimasaasa nittartakkami takuneqarsinnaalernissaannut suliaqarnermi skema malittarineqartoq Oqaasiliortunut ilisimatitsissutitut pappialanngorlugu tunniunneqarpoq.

Oqaasiliortut

Allatsi

Mariia Simonsen, siulittaasoq

Minik Jeremiassen

Mette L. Lyberth

Niels-Henrik Lynge

SUMIORPALUUTIT MALILLUGIT ALLATTARNISSAMIK MALITTARISASSIORNISSAQ

Oqaasiliortut/juuni 2017

Kalaallisut allattaaserput ataasiinnaavoq, taannalu kitaamiut sumiorpaluutaannut qanittuuvoq nipillu fonemiusut tunngavigalugit allattaasiliaalluni. Allattaatsitsinni malittarisassat sumiorpaluutit assigiinngitsut nipaasa immikkuullarissusaat tamakkiisumik ersersissinnaasanngilai, soorlu Tunumiut aqqini tamanna ajornartorsiutaasartoq.

Oqaasiliortut misissuisitsinissaat

Sumiorpaluutit ilaanni atersuisarneq Kitaani atersuisarnermit allaanerusartoq ilisimaneqarpoq. Matumani sumiorpaluutit ilaat nipimikkut immikkuullarinnerat aammali oqaatsinik Kitaani atunngitsunik atuisarnerat pillugu Oqaasiliortut siunniuppaat sumiorpaluutini (Tunumiusut Avanersuarmitullu) atersuisarnermi allannikkut malittarisassanik suliaqartoqarnissaanik misissuisitsisoqassasoq.

Suliassami matumani misissuillutik suliaqartussat qulaajaasussallu pilersinneqassapput. Suleqatigiit qulaajaanermikkut ersersissavaat sumiorpaluutini pineqartuni allannikkut pisariaqartitaat suunersut, kiisalu malittarisassanik tunngaviusinnaasunik innersuussuteqassallutik.

Suleqatigiissitaliap suliassaat

Tunumiusut aamma Avanersuarmitut allattarnissamik malittarisassiortoqarnissaannik suleqatigiinnik sukumiisumik misissuisussanik aammalu innersuussisussanik pilersitsisoqarnissaani suliassat pingaarnertit tassaassapput Tunumiut aammalu Avanersuarmitut aqqisa allanneqartarnissaanni suut tunngaviussanerinik qulaajaanissaq.

Siornatigut Tunumiutut aamma Avanersuarmitut allattaasiliornissamik pilersitsisoqarsimagaluarpoq, taakkua sumiiffiit inuisa namminneerlutik suliniutigisimavaat, suleriaqqinnissamilu arlaatigut suleqatigisinnaanissaat pillugu imalt killiffigisimasaat paasiniarneqarsinnaavoq. Misissuisitsineq arlalinnik peqataaffigineqassaaq, soorlu Kommuneqarfik Sermersooq, Ilisimatusarfik, Oqaasileriffik kiisalu sumiorpaluutini pineqartuni atuilluarsinnaasut, soorlu eqqaaneqarput: Helga Maqe, Elisa Maqe, Lotte Christensen kiisalu Harald Bianco.

Tunumiut sumiorpaluutaanni misissukkat:

Tunumiit oraasiat, Pierre Robbe, Louis Jacques Dorais

Avanersuarmitut sumiorpaluutaanni misissukkat:

Inuktun - An Introduction to the Language of Qaanaaq, Thule, Michael Fortescue. Institut for Eskimologi, 1991